

Preek bij zondag 5 mei 1996

Schriftlezingen: EXODUS 20, 1-21 en LUKAS 8, 4-15

Lieve gemeente van Jezus,

Er is een woord dat de boodschap van deze zondag helder maakt en dat is: Vrijheid, of in de werkwoordsvorm: Vrij zijn.

Zo noemen we God ook vaak: De Bevrijder. Zo leren we hem kennen uit de geschiedenis van Israël. Het is diezelfde God, die hen bevrijd heeft uit de slavernij.

Maar ook Jezus de Zoon is in onze beleving een Bevrijder. Want deze Zoon doet de wil van de Vader. Jezus bevrijdt ons van zonde en schuld, zo vat de dogmatiek het samen.

En het stilstaan bij de bevrijding op deze dag, zet je ook weer aan het denken over wat vrijheid eigenlijk is.

Een mensenleven is bedoeld om in vrijheid te leven.

Maar er is zo ontzaglijk veel onvrijheid in deze wereld. Letterlijk en figuurlijk. Letterlijk in de zin, dat mensen elkaars gevangenen zijn, mensen gevangen in structuren en in bezigheden, en mensen ook gevangen in zichzelf. Ja, het leven zelf kan voor sommigen een gevangenis zijn, of een straf.

Tot onze schaamte moeten wij zeggen, dat de kerk door de eeuwen heen ook veel onvrijheid heeft gebracht. De kerk heeft, om aan de macht en in het zadel te blijven eeuwenlang van de gewone leken slaven gemaakt. Met opzet. Niks geen vrijheid van geloof. Het woord van de kerk is wet en daar heb je je maar aan te houden. En het wordt nog erger als we zeggen, dat de kerk vroeger en nu zelfs de Schriften in de gevangenschap dwingt, door de Schriften in een bepaalde richting te buigen, die de kerk goed uitkomt. Wij zijn wij als kerk om de Schriften de vrijheid te ontnemen.

Steeds meer begin ik te ontdekken, dat het mensenleven door God bedoeld is om vrij te zijn. Niet in de zin van: Onverantwoordelijk, of vrijblijvend, maar vrij zijn in het komen tot je bestemming, vrij zijn in het bijdragen aan het koninkrijk van God. Vrij zijn om te geloven zoals dat bij jou past, zonder dat een kerk daar een oordeel over velt. Maar het gaat denk ik nog veel verder. Een mensenleven is door God bedoeld om vrij te zijn, zoals een kind op een goed moment de vrijheid zal moeten krijgen van zijn ouders, om zelf het leven te leven en in te richten.

En zodra je als mens de vrijheid gaat proeven, begint meteen ook de verantwoordelijkheid. Je bent verantwoordelijk voor je eigen leven, dat je gegeven is, maar als vrij mens voor Gods aangezicht kun je ook op je verantwoordelijkheid worden aangesproken. Leven in die vrijheid van God, betekent dat je zelf je steentje moet bijdragen, of in de woorden van het evangelie van vandaag: Zelf blijven zaaien in deze wereld, zodat geloof, hoop en liefde overal gaan bloeien.

Jezus vertelt de gelijkenis over het zaad, maar dan wel in de bijzondere betekenis, dat het zaad in deze gelijkenis staat voor het woord van God. Het woord van God moet in goede aarde vallen, zo vat ik de gelijkenis maar even samen. Het woord van God moet niet terechtkomen op rotsbodem of in droge grond, of tussen de distels, maar het moet in goede aarde vallen.

En wat hebben de kerk en het christendom zich vergrepen aan de woorden van Jezus, door te zeggen, dat de kerk wel zou bepalen waar wel en niet goed aarde is. En wat voor boodschap draag je dan uit als kerk, wanneer je al meteen zelf aangeeft, dat jouw leven geen goede aarde is maar een harde rotsbodem. Wie van ons zal zeggen, waar goede aarde is, waar vrome harten zijn, waarin het woord van God vrucht zal gaan dragen.

Die goede aarde is op zeer vele plaatsen aanwezig. Ook al zou je het aan de buitenkant misschien niet zien.

Als predikant heb ik door schade en schande geleerd, dat een predikant weliswaar het evangelie verkondigt, maar dat God het uiteindelijk zelf zaait in een mensenhart.

En dan kan ik herhalen dat het menseneleven bedoeld is om vrij te zijn, maar tegelijk moeten we tegen elkaar zeggen, dat wij God ook vrij moeten laten en niet dwarszitten, maar vrij moeten laten om zijn woord en zijn liefde en zijn geest te zaaien in goede aarde, die overal te vinden is.

Vandaag heb ik de euvelen moed om na vijf jaar predikantschap terug te kijken, naar wat geweest is. En in het klooster de afgelopen week heb ik mijzelf de vraag gesteld: Wat heb ik nu uiteindelijk gezaaid met mijn werk en met mijn leven? Een moeilijke vraag, en het is verleidelijk om er een antwoord op te geven dat te mooi is. Ik zou bijvoorbeeld als antwoord op die vraag nu een opsomming kunnen geven van alle wapenfeiten die ik heb meegemaakt. De vele preken, en begrafenissen, de waardering die ik ondervond voor mijn werkzaamheden, de vele gesprekken, met meer of minder succes. Maar het is geen eerlijk antwoord op de vraag.

Eerlijkheidshalve moet ik zeggen: Ik heb niet zoveel gezaaid, want ik heb niets te zaaien. Ik tracht slechts te verkondigen en God zal zaaien. En het weinige dat ik heb gezaaid, dat zijn gedachten, gedachten over God, over de mens, gedachten over hoe het leven bedoeld zou kunnen zijn, gedachten ook over de Schriften, en de ontdekkingen en vondsten die ik daarin deed, en waar mensen hopelijk iets mee konden doen in hun leven. Misschien heb ik her en der wat gedachten kunnen zaaien, en daarmee mensen zelf aan het denken gezet.

Ik hoop maar dat het zo is, en dat dat mijn kleine bijdrage is aan het rijk van God. Maar o wij moeten zo voorzichtig zijn in deze dingen.

Na vijf jaar, en na vele bergen en dalen zijn er een aantal gedachten die ik heb gezaaid met zelfverzekerdheid en zekerheid.

Bijvoorbeeld de gedachte dat de bijbel geen kant en klare recepten voor het leven en het

geloof biedt, maar dat de heilsgeschiedenis steeds weer opnieuw bestudeerd moet worden. Bijbelverhalen kunnen mensen van dienst zijn.

En met grote zekerheid blijf ik ook de gedachte uitdragen dat wij een God van liefde hebben. Want die bijbel, die zo op het oog een verzameling boeken is over God en de mens, diezelfde bijbel beschrijft de hemel en de aarde vanuit de visie van de hoop. Zo wil ik wel in God geloven, dat Hij de hoop en de liefde is voor ons allen.

Een andere gedachte die ik ook her en der wel graag uitzaai, is deze: Dat de kerk de Schriften gevangen heeft gezet in dogmatieken is dikwijls een grote vergissing geweest, maar niet onoverkomelijk. Wij kunnen, als we dat willen weer in de vrijheid van de Geest leven met de Schriften. En dan zullen we ontdekken dat God niet alleen maar troont in de hoge, maar vooral wil wonen tussen ons in. Dan zullen velen hopelijk ontdekken, dat God geen aanzien des persoons kent, en dat wij dat ook niet moeten hebben.

Dan zullen we met elkaar ontdekken, dat wij het Woord van God steeds weer moeten doen, en al doende leert men. In de kerk was dat vaak andersom: Al lerende doet men. Maar dat lijdt tot onvrijheid en slavernij. Al doende leren wij.

Zoals ook de jood steeds weer doende is met de Schriften. Omdat hij weet dat een tekst wel zeventig betekenissen kan hebben, en nooit in één betekenis te vatten is. Hij blijft zijn leven lang doende met Schrift, en zo leert Hij wie God is.

Hoe groot is ook niet de slavernij ten gevolge van de tien geboden? Wat een onvrijheid hebben die woorden teweeggebracht, niet uit zichzelf, maar door de manier waarop er met die woorden is omgesprongen. Mensen die gekleineerd werden, omdat ze in de fout gingen, mensen die in de steek zijn gelaten, omdat hun huwelijk vastliep, en je mocht toch niet echtbreken, of mensen die uitgejouwd zijn, omdat ze anders waren dan de gemiddelde mens. Er is zoveel slavernij gebracht en dan nog wel in de Naam van die God, die Bevrijder wil heten.

De enige reden waarom God de Tien Woorden aan zijn volk heeft gegeven is, dat zij in vrijheid en verantwoordelijkheid zouden leven voor zijn aangezicht. En zo moeten wij proberen te leven met de Schriften.

En wat die verantwoordelijkheid betreft heb ik ook het een en ander geleerd de afgelopen jaren. Verantwoordelijkheid is niet allen iets wat je hebt, maar verantwoordelijkheid moet je vooral nemen: Verantwoordelijkheid voor je hele leven, voor je woorden, voor je daden. Maar ook de verantwoordelijkheid nemen voor je eigen toekomst. Ook daarover heb ik de afgelopen dagen veel nagedacht: Wat betekent het voor mij, dat ik de verantwoordelijkheid neem voor mijn eigen leven? Dat betekent onder andere ook, dat ik mag proberen om los te komen van de diepe put van zorg en verdriet. Dat je als mens nog zoveel vragen en verdriet kunt hebben, maar dat het nooit de bedoeling is, dat je daarin ten onder gaat. Of anders gezegd: Wij mogen niet zodanig in ons verdriet zwelgen, dat wij de hongerigen zouden vergeten. Dat is, denk ik verantwoordelijkheid nemen voor je toekomst. De hongerigen niet vergeten, de naaste niet over het hoofd zien, want die moet je liefhebben als jezelf.

Vrijheid en verantwoordelijkheid. Het Woord van God dat gezaaid wordt, en hopelijk in goede aarde mag vallen. Daarover ging het vandaag. Het is geen eenvoudige preek geworden, bij dit eerste lustrum. Een beetje al te filosofisch misschien. En misschien heb ik wel meer gezegd over mijzelf, dan dat ik de Schriften heb uitgelegd. U moet het me maar vergeven.

Een ding weet ik heel zeker: Door de Schriften ontdekken wij mensen, dat wij op vele plaatsen en vele momenten Geestverwanten zijn van elkaar. Ieder mens is weer verschillend, niemand is gelijk, dat is de charme en de uitdaging van dit leven. Maar wij blijven hoopvol en vol goede moed, omdat wij Geestverwanten zijn, in die ene Geest, die levend maakt. Geestverwanten zijn we omdat we het bericht over Gods rijk willen uitdragen. Geestverwanten zijn we in ons verdriet en in onze zorgen. Geestverwanten zijn we als we het leven vieren, als een geschenk van God.

En wij blijven ons oefenen in Geestverwantschap. En we blijven de wil van God doen, en al doende zullen we leren. En we blijven de Schriften openen, en steeds nieuwe vergezichten ontdekken. En we blijven God bevragen op het hoe en waarom van alle dingen. EN we blijven elkaar vasthouden op onze levensreis.

Ik heb de afgelopen week mijn verblijf gehad in een benedictijner klooster. En daar is poort op slot. Zo op het eerste gezicht lijkt het hier een plek van onvrijheid, een plek van dwangmatig samenleven. Maar daar temidden van de monniken heb ik gevoeld, dat zij zich volledig vrij voelen voor de dienst aan God in lied en in gebed. Om die innerlijke vrijheid gaat het in het mensenleven.

Die innerlijke vrijheid, om te geloven en te leven naar je bestemming, die innerlijke vrijheid wens ik jullie allen van harte toe.

AMEN